Voor Blandine en Anne

I

Vervreemding

Ik kreeg nooit 's ochtends bezoek, dan lag ik altijd in bed. Maar nu ging om elf uur de bel. Nog maar net aangekleed zat ik een boterham te smeren. Was het wel voor mij? Roerloos bleef ik zitten, tot er opnieuw werd aangebeld. Ik liep de gang in, opende de deur en opeens stonden ze daar, mijn goede vriend Ab met zijn kind van een jaar of twee.

Nooit eerder waren ze samen zo langsgekomen, alles was ook meteen helemaal anders. De tussen ons gebruikelijke handdruk bleef achterwege, in plaats daarvan boog Ab zich voorover om het kind over de drempel te tillen. Zonder mij ook nog maar aangekeken te hebben liet hij het verder lopen, kromgebogen of hij iets voor zich uit schoof kwam hij erachteraan,

en toen hij me zelfs op het moment van passeren nog niet aankeek kwam hij me plotseling voor als een volslagen vreemde, geen vriend meer maar iemand die alleen nog maar vader was. Mijn eigen vader bleef in die hoedanigheid veel meer zichzelf en kende ik niet anders, maar Ab had ik wel anders gekend – van toen dat kind er nog niet was.

We hadden allebei in Nijmegen gestudeerd maar raakten pas bevriend toen we, kort na elkaar, naar Amsterdam verhuisden, Ab, zelf werkloos, omdat zijn vriendin Mina hier een baan had gevonden, ik vanuit een groeiende ambitie om schrijver te worden en mij met andere schrijvers te meten, die naar mijn weten immers allemaal in Amsterdam woonden. Maar schrijven deed ik zelden, en toen ik eindelijk dan toch een verhaal af had durfde ik het niet op te sturen naar een tijdschrift, want wat als het werd afgewezen? Bleef er dan nog wel iets van me over?

Wanneer ik met Ab afsprak was dat om te schaken, de ene keer bij hem, de andere keer bij mij. Als het bij hem was dronk Mina altijd eerst nog een glas mee, daarna ging ze naar een vriendin of de film en liet ze het huis aan ons. Maar op het einde van haar zwangerschap wilde ze niet meer voor ons schaken uitwijken; vanaf dat moment schaakten we beurtelings bij mij en in een café bij hem in de buurt. Het kind had ik sinds

de geboorte misschien nog maar één keer gezien, als baby tijdens mijn kraambezoek.

Ab liep zo kromgebogen achter zijn kind aan dat ik, op mijn beurt achter hem aan lopend, alleen zijn bolle rug nog zag, geen hoofd. Bij de open deur halverwege de gang volgden we de kleine naar binnen en zo kwamen we in mijn kamer, waar ik sliep, at en woonde. Langs de muur stonden een paar boekenkasten, een keukentafel diende als bureau, op de grond lag een onopgemaakt matras, mijn bed. Naast het hoofdeinde stond een wijnglas met een bodempje rood. Twee van zulke glazen daar zouden er beter hebben uitgezien maar ik was alleen toen. Die half gesmeerde boterham op dat ene bordje, echt iets voor een vrijgezel ook.

'Ga zitten!' zei ik. Wat te doen? Koffiezetten moest in de keuken, dan zou ik mijn bezoek meteen alleen laten. Eerst een beetje opruimen dan, heel tersluiks? Ik griste mijn pyjama van de enige makkelijke stoel, en met een uitnodigend gebaar zei ik het nog een keer: 'Ga zitten!'

Maar Ab bleef staan. Eindelijk stond hij rechtop, het gezicht nog rood van al dat eerdere kromlopen.

Het kind keek intussen de kamer rond, naar het bed op de grond, de tafel en de boekenkasten, en begon toen met het bed. Voor ik er goed en wel erg in had stapte het op het matras en was het aan het springen.

Ab haalde het wijnglas weg, zette het op de tafel en draaide zich terug naar de kleine.

Die kreeg nu de boekenkasten in het oog, hurkte ervoor neer en begon het ene na het andere boek van de onderste plank te trekken. De wirwar van opengevallen, gapende kaften kneep mij de keel toe; mijn boekenverzameling stelde nog niet veel voor, maar was wel het decor bij mijn rol van beginnende schrijver.

Na de eerste kast ging het kind door met de tweede. Het gebruikte nu allebei zijn handen tegelijk en keek niet eens meer om naar hoe de boeken achter hem op de grond vielen. Ik kon het nauwelijks nog aanzien maar het was niet aan mij er iets van te zeggen, alleen de vader mocht dat, dat besef was nog sterker dan mijn ontzetting, het omspande me als een dwangbuis.

Ab had me nog steeds niet aangekeken, zonder iets te merken van mijn smekende blikken keek hij alleen maar vooruit, naar het verwoede trek- en smijtwerk, niet van zins in te grijpen maar juist met een goedkeurende glimlach op zijn gezicht, net alsof ze het thuis geoefend hadden en het nu hier vóór kwamen doen.

'Koffie?' bracht ik ten slotte uit, met hoge stem. 'En een glaasje water voor...' Ik moest mijzelf onderbreken, wist ineens niet meer hoe dat kind heette, niet eens of het een jongen of een meisje was. '...voor de kleine?'

Zonder ook maar te antwoorden bleef Ab zich koesteren aan het tafereel voor zijn ogen, alsof hij voor een knappend haardvuur stond. Hij was er nog iets makkelijker bij gaan staan, leunde zelfs weldadig wat achterover, de armen over elkaar geslagen boven zijn uitbollende buik, en toen veranderde zijn glimlach ook nog in een hoorbare lach. Zomaar, uit niets dan welbehagen, was hij gaan lachen, een ouwelijke, bedaard stuiterende lach die ik niet van hem kende. Vroeger lachte hij altijd spottend, terwijl deze lach een en al gemoedelijkheid was, een deken waarin elk probleem onmiddellijk smoorde, passend bij zijn corpulentie als een vlinderdas. Mijn manier van lachen was het zeker niet, ik had er op de eerste plaats het postuur niet voor en waarom zou ik goedmoedig moeten zijn? Dat waren mijn idolen toch ook niet? Brian Eno met zijn mascara, of Lou Reed, ondenkbaar dat zulke mensen ooit op gemoedelijke wijze zouden lachen, ik kon ze me hoe dan ook niet lachend voorstellen, en eigenlijk ook niet als vader.

'Hij is alles aan het ontdekken,' richtte Ab zich nu voor het eerst tot mij, maar nog steeds zonder me aan te kijken. 'Voor Stan is alles nieuw.'

Ongeveer zoals Ab lachte begon ik nu te knikken, steeds herhaald, een hele reeks van kleine knikjes, en zo bleven we naast elkaar naar zijn kind kijken, Stan – o ja, een jongen.

Normaal begonnen we altijd moeiteloos te praten, Ab vaak over zijn werkeloosheid, die hij ervoer als een hem persoonlijk aangedaan onrecht, ik over de literaire competitie, waar ik niet eens hors concours maar veeleer denkbeeldig aan deelnam, maar nu kwam het bezoek na een halfuur ten einde zonder ook maar een begin van een gesprek. Even krom als bij binnenkomst geleidde Ab zijn zoontje naar de voordeur, zonder omkijken en zonder handdruk ook weer opende hij die, en toen ik hem zag weglopen was het of hij naar zijn eigen wereld terugkeerde terwijl ik achterbleef in die van mij.

Maar we bleven geregeld schaken, soms bij mij, soms in het café, en toen toch ook weer een keer bij Ab thuis, op een avond dat we eigenlijk bij mij hadden afgesproken. Toen ik zijn huis binnenkwam was Mina al weg, met een vriendin naar het toneel, of nu ja, die vriendin zou eerst met een andere vriendin gaan, maar die was ziek geworden terwijl ze de kaartjes al hadden, en toen had die ene vriendin aan Mina gevraagd of zij niet het kaartje van die andere vriendin wilde overnemen, zodat ze dan samen naar het toneel konden, Mina en die vriendin dus.

'Zodoende moet ik oppassen en kon ik niet naar jou komen,' besloot Ab zijn uitleg die hij eerder al door de telefoon had gegeven.

We dronken een biertje, praatten wat en begonnen te schaken. Ab zette geen muziek op, hoe spannender het op het bord werd, hoe dieper de stilte, tot die opeens verstoord werd door een indringend gehuil uit de babyfoon. Ik zag het apparaat nu pas, op een schap boven de tafel waar we aan zaten, ik was Stan alweer helemaal vergeten maar kon nu alleen nog maar aan hem denken, het schreien ging door merg en been.

Maar Ab bleef naar het bord staren alsof hij het niet hoorde. Hij was al geruime tijd aan zet, en pas bij de vierde of vijfde uithaal reageerde hij, maar niet zoals ik verwachtte. Nog steeds volledig verdiept in de stelling, zonder ook maar van de stukken op te kijken, tastte hij omhoog naar de babyfoon en draaide hij heel kalm de volumeknop dicht. Toen pas, in de zo herstelde stilte, deed hij zijn zet, en toen hij die vervolgens al even kalm noteerde was hij in mijn ogen nog meer vader geworden dan voorheen, zo rustig, er helemaal aan gewend zeker. Maar op zijn allervaderst zag ik hem een paar maanden later.

Ik liep over een brede stoep en moest de hele tijd uitwijken voor groepen mensen, terwijl op straat het verkeer voorbijstroomde. Het was warm, de zon scheen, door de drukte kon ik niet ver vooruit kijken en zo gebeurde het dat ik Ab pas opmerkte toen ik al bijna bij hem was.

Ik stak mijn hand op en zag toen ook Mina staan, iets verderop, achter de kinderwagen maar daar tegelijk ook half van afgewend, toegedraaid naar een man vlak tegenover haar. Ze was heel geanimeerd met hem aan het praten, lachte veel, luisterde dan weer aandachtig, voerde kortom een gesprek zoals je dat voert met iemand die je nog kent uit een vorig leven en nu tegenkomt op straat. Mogelijk kende ze die man van toen ze nog geen moeder was, misschien zelfs wel van voor Ab, uit Nijmegen nog – wat een toeval!

Terwijl ik mijn hand weer liet zakken zag ik dat Ab een loopfietsje onder de arm had. Waarschijnlijk waren ze onderweg naar het park, want hier was het veel te druk voor Stan om erop te rijden. Met een gedweeë glimlach staarde Ab voor zich uit, geduldig wachtend tot ze verdergingen. Zo discreet als hij zich nu afzijdig hield, zo getrouw zou hij dan weer meelopen, een en al meegaandheid, al had hij bij het uit huis gaan misschien nog tegengestribbeld toen Mina naar het loopfietsje wees: 'Hij gaat er toch niet op, de vorige keer wilde hij alleen maar ballen,' maar zij: 'Dat weet je niet, pak 'm nou maar.' En toen had hij hem meegepakt.

Ondanks mijn nabijheid had Ab mij nog steeds niet gezien. Onveranderlijk bleef hij maar in de verte staren, toonbeeld van dienstbaarheid en geduld, een vader in de overtreffende trap. Zijn opgeofferde ego

gaf hem iets heiligs, als de schutspatroon der dienstbaren stond hij daar te wachten, het loopfietsje onder de arm zijn attribuut, onbeweeglijk in de drukte om hem heen. Omdat ik ook stilstond in de stroom van mensen, en zo dicht bij hem, moest het wel lijken alsof we bij elkaar hoorden, maar wat ik voelde was juist het tegenovergestelde, een almaar groter wordende afstand tussen ons beiden, een verwijdering die al langer gaande was: alleen als we schaakten kwamen we elkaar nog nader, misschien dat we daarom altijd zo lang napraatten als de partij was afgelopen.

Eindelijk brak Ab uit zijn roerloosheid, heel langzaam draaide hij zijn glimlachende gezicht mijn kant uit maar ik had niet meer het idee dat hij mij kon zien. Zonder me af te wenden of zelfs maar mijn ogen neer te slaan stelde ik me bloot aan zijn blinde blik, en toen hij inderdaad geen teken van herkenning gaf bleef ik hem van dichtbij observeren, volkomen op mijn gemak nu. Het leek wel of ik door een ruit bij hem naar binnen keek en hij zich in een heel andere ruimte bevond dan ik, een dimensie die mij ten enenmale vreemd was. Toch zou ik nog ondervinden hoe het daar was, veertig jaar later, toen ik zelf vader werd.

2

De prille tijd

De bevalling duurde al met al drie dagen, begon thuis en zette zich toen voort in het ziekenhuis. Om de paar uur kwam een andere vroedvrouw met haar equipe onze kamer binnen en werd de aanstaande moeder, mijn vrouw Blandine, opnieuw onderzocht. Zo maakten wij kennis met het ochtendteam, het middagteam en het avondteam, bijzonder aardige mensen allemaal, tegen ons en ook onderling. Na een etmaal gebeurde het dat ze voor een tweede keer bij ons langskwamen; de begroeting was dan hartelijk alsof ze ons nog herkenden. Ik zag hoe Blandine, hoe afgemat inmiddels ook, zich laafde aan de intense zorg en begeleiding, en in onze volstrekt machteloze afhankelijkheid verbeeldde ik me dat er waarlijk vriendschap ontstond.

Maar na de verlossende geboorte van onze gezonde dochter Anne moesten we toch naar huis. We belden een taxi, legden Anne in de speciaal voor deze rit meegenomen maxi cosi en liepen, voor het eerst met ons drieën, zonder dat er nog iemand met ons meeliep, naar de uitgang – we stonden er nu alleen voor.

Tijdens het wachten, onder de donkere hemel aan de rand van de parkeerplaats, nam ik de maxi cosi van Blandine over. Na een poosje zette ik die bijna naast me op de grond alsof het een koffer was, vervolgens raakte ik zo vervuld van de verhevenheid alom dat ik niet meer op mijn horloge dorst kijken, en daarna keek ik toch. Het was kwart voor twaalf, bijna nacht, de taxi kwam en omdat het mij niet lukte hielp de chauffeur met het op de achterbank vastklikken van het eivormige bedje met Anne erin. Heel even konden wij haar niet meer zien.

De maxi cosi was een van de laatste zaken die wij tijdens de voorafgaande maanden van voorbereiding hadden aangeschaft, op het laatst deden we niets anders meer dan ons voorbereiden en het huis voor Anne gereedmaken. Voorheen bestelden we nooit veel, maar wat er nu allemaal niet aan huis bezorgd werd, een ledikant en een box, een babybadje met thermometer, een boekenkast en een commode, dozen met hydrofiele doeken en luiers, en voorts sokken, rompers,

jasjes en broeken in de allerkleinste maat. Heel kalm schroefden we alles in elkaar en wanneer de kleur toch niet goed was schilderde ik het zonder mankeren over, twee lagen grondverf, twee lagen lak. De kinderkamer was klaar toen de commode vol zat met gevouwen stapels, een muur lichtblauw was gesausd en er een zachte mat op de grond lag, maar de rest van het huis moest ook nog. Blandine wilde een kastblok tussen de woonkamer en de keuken weghebben, we dichtten de kieren op zolder, zonder het ooit eerder gedaan te hebben voegde ik op de badkamer de tegels – in de strijd tegen tocht, schimmel en vuil en vóór openheid was ik onstuitbaar, Blandine ook, en zo, al in de fase van voorbereiding, vanaf de zwangerschap, raakten we verbonden in toewijding. Zonder haast maar vastberaden en onvermoeibaar werkten we door, voortgestuwd door een drang die alles vanzelfsprekend maakte, blij en ernstig tegelijk, in serene rust en eensgezind, we hoefden nooit lang te overleggen, we wisten wat nodig was en waarvoor we het deden – op film zou het een natuurdocumentaire zijn over hoe een mensenpaar zich prepareert op de komst van hun eerste kind.

Er was nauwelijks verkeer op de weg, kort na middernacht kwamen we aan bij ons huis. Zonder dat ik iets vroeg, eigener beweging, stapte de chauffeur uit om ook weer bij het losmaken van de maxi cosi te helpen,

en na het betalen gaf hij een hand, eerst aan Blandine, toen aan mij, misschien om ons te feliciteren, of anders om sterkte te wensen. Onmiddellijk stroomden de tranen mij over de wangen, net als een paar uur eerder in het ziekenhuis, toen Blandine mocht gaan persen en ik het niet meer hield; een verpleegkundige had mij onmiddellijk bij het bed weggehaald en mee achter een gordijn genomen, bijzonder attent vond ik dat, allerminst in staat te begrijpen dat het niet voor mij was, maar om te voorkomen dat ik het met mijn nerveuze huilbui nog moeilijker voor Blandine ging maken. Toen de taxi wegreed zag ik dat zij ook natte wangen had, ze moest tot in het labiele toe uitgeput zijn en bij het minste of geringste, de uitgestoken hand van een wildvreemde, schoten wij vol van dankbaarheid. De enige van ons drieën die niet huilde was Anne. Dat bleef zo heel de nacht, we konden ook haar ademhaling nauwelijks horen, en in die stilte moeten we toch in slaap gevallen zijn.

De volgende ochtend ontwaakten we met Anne op het babynestje tussen ons in, en toen ik haar daar zag liggen was het niet of ik droomde maar juist of ik voor het eerst in mijn leven echt volledig wakker was. Ze bleef eerst nog stil en begon pas in de loop van de dag te huilen, toen de verzadiging vanuit de baarmoeder en navelstreng was uitgewerkt en zij honger kreeg. De tijd van voeden was aangebroken, eerst met flesjes,

daarna werd het borstvoeding. De kraamverzorgster bood daarbij en ook in veel andere opzichten hulp, en van haar leerde ik dat het mijn voornaamste taak was om Blandine te ondersteunen en helpen om tussendoor, waar mogelijk, als de baby sliep, ook even te slapen of al etend rust te nemen – als ik voor Blandine zorgde kon zij voor de baby zorgen, zo lagen de verhoudingen nu. Als vader was ik de rechterhand van de moeder, een medewerker.

Het is niet zo dat een baby denkt: ik ben hier nieuw, laat ik me eerst maar rustig houden. Bij elke onvervulde behoefte of het minste ongemak brak Anne, niet groter dan een brood, bij Blandine op schoot, uit in gehuil, zo hard als ze kon terwijl haar gezicht vuurrood werd en vertrok tot een grimas. Die aanblik was voor ons onverdraaglijk, dat geluid ook, zodat we onmiddellijk opvlogen om melk warm te maken, een luier te verschonen of dat mutsje af en dan toch maar weer op te zetten. Daarna en tot de volgende keer zat Blandine dan weer met Anne op schoot in de diepe, grote, en als een walrus zo geplooide stoel, soms drie uur achter elkaar, vrijwel zonder te bewegen, nog lang niet hersteld van de bevalling. De kraamzorg stopte na een week en vanaf dat moment stonden we er alleen voor. Blandine ging volledig op in de verzorging van Anne, ik hielp daarbij naar vermogen en deed

voorts de boodschappen en het huishouden. Alleen het baden van Anne in het babybadje was iets wat wij gezamenlijk moesten doen, geen van ons kon dat zonder de hulp van de ander. Die samenwerking maakte het voor ons elke keer weer een hoogtepunt, al was het wel zaak om het niet te lang te laten duren omdat Anne anders uitbrak in gehuil.

Maar hoe vaak zij ook huilde, het was niet iets waaraan wij gewend raakten en wanneer haar luier verschoond was, de melk gegeven en zij toch bleef huilen, hoe Blandine haar ook wiegde en al wiegend om de tafel liep, dan vroegen wij ons vertwijfeld af wat het allemaal wel niet kon zijn: had zij krampjes, spruw, een lactose- dan wel glutenintolerantie, of nog iets anders wat Blandine op internet vond? Vanaf de geboorte, wekenlang of al meer dan een maand was zij niet uit huis geweest, de eerste keer dat ze naar buiten ging was om met Anne naar de dokter te gaan. Die vond niets, zei dat het waarschijnlijk vanzelf wel zou overgaan en anders moesten we weer terugkomen.

Zo blijmoedig als we ons huis onder handen hadden genomen waren we niet meer, in ieder geval was daar iets anders bij gekomen, de angst iets verkeerd te doen of te vergeten, een constante bezorgdheid. De toestroom van artikelen aan de deur was veel minder geworden sinds de geboorte maar niet gestremd, nog steeds werden er pakketjes bezorgd maar nu alleen